

Recensie

Geen schooner vak dan de advocatuur

René Klomp

Rechter, ex-advocaat

Het is nog maar elf jaar geleden dat de historicus E.W.A. Henssen het monumentale *Twee eeuwen advocatuur in Nederland* publiceerde, een prachtig boek waarin het ontstaan en de ontwikkeling van de Nederlandse balie vanaf 1795 wordt beschreven. In dat jaar worden de Fransen, door velen in Nederland als bevrijders beschouwd, ingehaald en de zogenaamde Bataafse omwenteling was een feit, een omwenteling waarbij advocaten, net als bij de Franse revolutie, een grote rol speelden. Het was geen toeval dat mr. Rutger Jan Schimmelpenninck, het hoofd van het nieuwe bewind, een advocaat was en dat bijna eenderde van de leden van de Eerste Nationale Vergadering eveneens advocaat was. *Uit hun rijen kwamen oproerkraaiers, afgevaardigden en eerste ministers voort*, aldus Henssen.

De vraag is, wie durft zo kort na het verschijnen van een zo fraai boek opnieuw de geschiedenis van de advocatuur hier te lande tot onderwerp van een boek van maar liefst meer dan vierhonderd pagina's te maken? Het antwoord: een groep Belgische en Nederlandse rechtshistorici, onder redactie van Georges Martyn, Gretha Donker, Sjoerd Faber en Dirk Heirbout. Donker en Faber zijn de drijvende krachten achter het rechtshistorische tijdschrift *Pro Memoria*.

Het boek verschijnt dan ook tevens als bijzonder nummer van dit tijdschrift.

Zoals in de inleiding wordt toegegeven is de nadruk komen te liggen op de ontwikkelingen in België. Dat is één verschil met het boek van Henssen. Een ander verschil is dat het boek van Martyn c.s. de vorm van *capita selecta* heeft, een twintigtal deelonderwerpen wordt door evenzovele auteurs behandeld. Het is dus geen afgerond geheel, maar dat was dan ook niet de bedoeling. Ik zal er vier uitlichten.

Advocaten stredden voor uitingsvrijheid

Faber bespreekt de gevolgen van het tegelijkertijd afschaffen van de pijnbank bij het verhoren van ontkennende verdachten en het invoeren van rechtsbijstand voor hen. Dit vond in Nederland plaats in 1798, en het blijkt niet in alle opzichten een voordeel te zijn voor de verdachte. Faber laat zien dat er verhoudingsgewijs ná afschaffing van de tortuur méér lijf- of doodstraffen werden opgelegd. Martyn is op dreef als hij een schilderij van Pieter Breughel de Jonge bespreekt. Het gaat door het leven onder de titel 'Dorpsadvocaat' of 'Advocaat van moeilijke zaken'. Maar het is helemaal geen advocaat die is afgebeeld! Martyn toont overtuigend aan dat we hier te maken hebben met een procureur, en procureurs dieen – dat is een rode lijn door het hele boek – scherp onderscheiden te worden van advo-

caten. *De advocaat is de dokter, de procureur de apotheker*. Op het schilderij is te zien dat er ettelijke proceszakken aan de muur hangen, voor alle stukken van het dossier, typisch een verantwoordelijkheid van de procureur. Kortom, alle reden om het schilderij voortaan 'Stadsprocureur' te noemen, aldus Martyn. Niet alleen bij de Franse revolutie en de Bataafse omwenteling speelden advocaten een hoofdrol, ook bij de afscheiding van België van de Noordelijke Nederlanden in 1830 waren het advocaten die zich sterk maakten voor een Belgische natiestaat. Vervolgens waren het dezelfde (jonge) advocaten die pal stonden voor de vrijheid van meningsuiting, daartoe geïnspireerd door wat zij in de collegebanken over de Franse revolutie hadden gehoord. Zij zorgden voor 'een stevige constitutionele verankering van de persvrijheid', aldus Bram Delbecke.

Corjo Jansen schrijft over de opleiding van de Nederlandse advocaat. Moet de rechtenstudent reeds op de universiteit worden opgeleid tot zelfstandig beoefenaar van een advocatenpraktijk of leert hij dit vanzelf als hij eenmaal als advocaat is begonnen, met alle risico's van dien voor zijn cliënten? Na de invoering van de codificaties in 1838 nam op de universiteiten de belangstelling voor het geldende, nationale recht toe en kreeg het burgerlijk procesrecht een vaste plaats in het curriculum. Daarmee is echter niet

Georges Martyn e.a. (red.),

Geschiedenis van de advocatuur in de Lage Landen, Uitgeverij Verloren, Hilversum 2009

gezegd dat universiteiten het tot hun taak rekenden pannelare advocaten af te leveren,.

Zucht naar gewin

Het op 30 oktober jl. gepresenteerde boek is een fraaie, bijzonder lezenswaardige aanvulling op het werk van Henssen, voor eenieder die zich de woorden aantrekt van de Romeinse keizers Valentinianus en Valens, die advocaten voorhielden dat zij die *door zucht naar gewin en geld overmeesterd worden, als verworpen en ontaarden tot de mensen van het laagste allooi worden gerekend*.